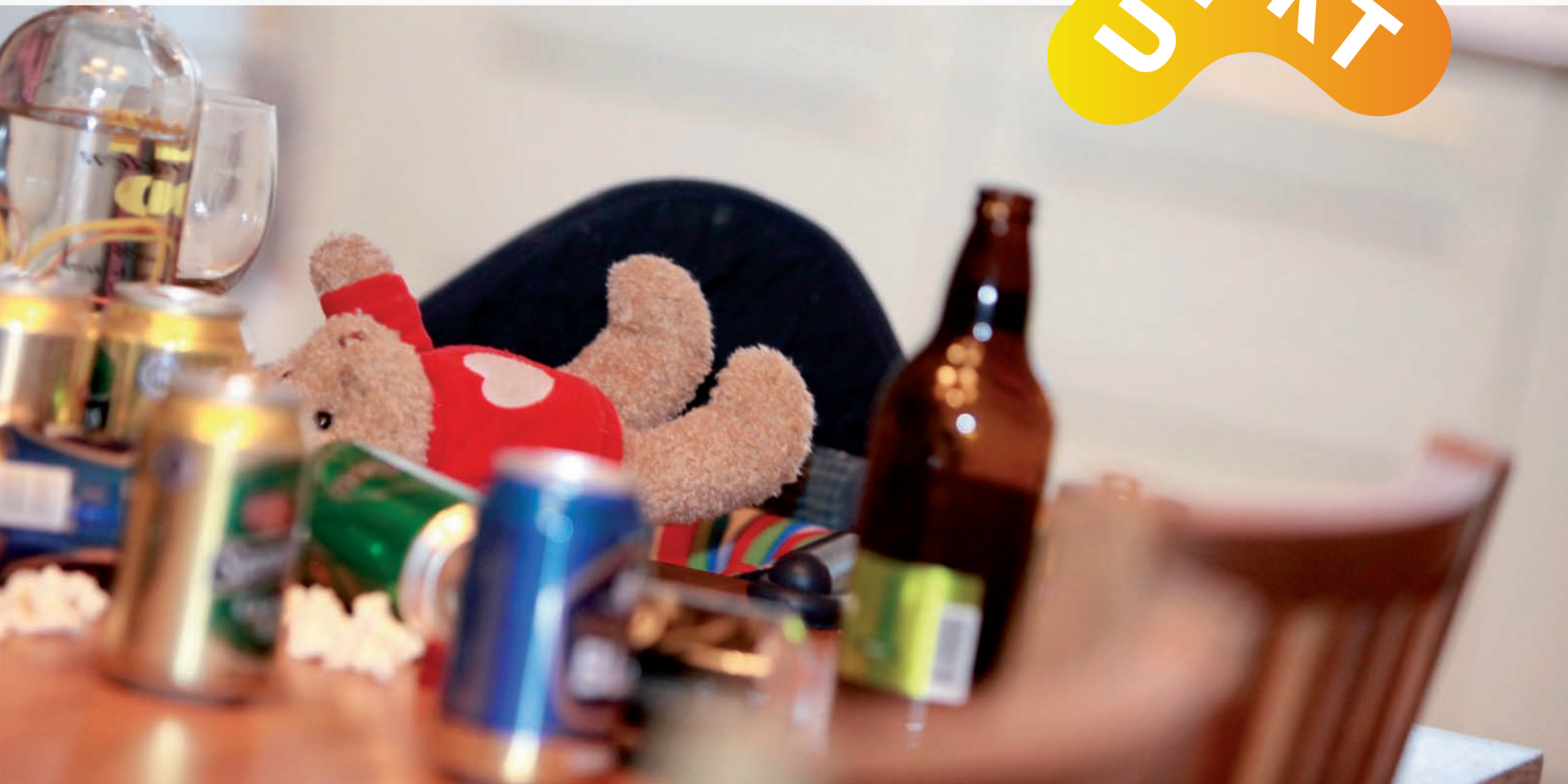

Alkohol- och drogförebyggande arbete
i Jönköpings län 2009 - 2014

Detta dokument är en sammanfattning av Handlingsplan för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län 2009-2014. Du kan läsa hela handlingsplanen eller beställa den på www.lansstyrelsen.se/jonkoping/publikationer.

Aktörer som tagit fram handlingsplanen: Polismyndigheten i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, landstinget i Jönköpings län, CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning), IOGT-NTO, Jönköpings läns nykterhetsförbund, Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende, Högskolan för lärande och kommunikation, Vägverket, NTF (Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande), Smålandsidrotten, alkoholhandläggare samt kommunal samordnare, Studenthälsan, Åklagarmyndigheten, Hela människan, Kommunerna i Jönköpings län, Representant för krögarna i länet

Formgivning: Jenny Gustafsson. Foto: Jenny Lindberg och Polisen. Tryckeri: Tabergs tryckeri. Tryckår: 2009

© Länsstyrelsen i Jönköpings län

I denna handlingsplan presenteras aktiviteter för det alkohol-, narkotika-, tobaks- och dopningförebyggande arbetet för perioden 2009-2014. Handlingsplanen fokuserar på ett antal områden inom det förebyggande området.

Syftet med handlingsplanen är att stärka samverkan och effekterna av det förebyggande arbetet. Processen med att ta fram handlingsplanen har inneburit ökad samverkan mellan de olika aktörerna i vårt län, vilket ger oss goda förutsättningar för att nå resultat i fortsättningen.

Förutom att skapa en hållbar och långsiktig regional struktur för arbetet är det fyra områden som särskilt lyfts fram: tillgänglighetsbegränsning, prevention för barn och ungdomar, riskbruksprevention och trafiknykterhet.

Handlingsplanen för det alkohol- och drogförebyggande arbetet (vilket inkluderar alla fyra områdena - alkohol, narkotika, tobak och dopning) i Jönköpings län har tagits fram av Länsstyrelsen, Landstinget, Polisen och företrädare för länets kommuner i samverkan med representanter från andra myndigheter och flera idéburna organisationer.

Handlingsplanen antogs den 16 mars 2009 av Läns-LAKO (ett samverkansorgan mellan Landstinget och länets kommuner) och den 5 maj 2009 i landstingsfullmäktige. I skrivande stund pågår processen med att anta handlingsplanen i kommunernas fullmäktige.

Rune Backlund, landstingsråd

Ordförande styrguppen för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län

Problemen med alkohol, narkotika, tobak och dopning

Alkohol- och drogfrågorna är en viktig del av Sveriges folkhälsopolitik. Skadorna måste begränsas för att öka folkhälsan och välfärden i vårt samhälle.

Genomsnittssvensken, 15 år och uppåt, drack 9,8 liter ren alkohol år 2008. Detta är en ökning med cirka 30 procent sedan 1995. I samband med att svenskarna dricker alltmer ökar också skadorna. En kvarts miljon svenskar dricker så mycket alkohol att de får skador. Mellan 5 000 och 7 000 personer dör varje år av sjukdomar och skador orsakade av alkohol.

När det gäller narkotika dog 135 personer under 2004 på grund av sitt missbruk. Omkring 26 000 personer i Sverige beräknas ha ett tungt missbruk. Däremot har användningen av narkotika bland mönstrande och skolungdomar minskat under de senaste åren.

Omkring 250 000 svenskar är idag läkemedelsberoende. Detta ger Jönköpings län en anledning till att arbeta förebyggande även mot läkemedelsmissbruk.

Över en miljon svenskar röker och nästan lika många snusar. Varje år börjar 16 000 tonåringar att röka och runt 6 400 svenskar beräknas årligen dö i förtid av sin rökning. Ytterligare 500 människor dör av passiv rökning.

Förekomsten av dopning är fortfarande osäker men nya undersökningar visar att det finns ett starkt samband mellan användningen av anabola androgena steroider och övriga narkotiska preparat.

Minska tillgång och efterfrågan

Förebyggande arbete handlar om att ta sig an problemet från två håll. Både tillgången och efterfrågan ska minskas. Att minska tillgängligheten genom exempelvis priser och skatter är det mest effektiva sättet. Men detta har på senare tid blivit svårare, särskilt gällande alkohol. Det är även effektivt att begränsa tillgängligheten lokalt, exempelvis genom ansvarsfull alkoholservice och att polisen beslagtar ungdomars alkohol. För att minska efterfrågan handlar det om att försöka ändra människors attityder till alkohol- och droganvändning.

Risk- och skyddsfaktorer

En nyckel till att få större effekt av det förebyggande arbetet är att ha kunskap om risk- och skyddsfaktorer för alkohol- och drogproblemen på regional och lokal nivå. Dessa risk- och skyddsfaktorer finns både på individ, familj- och samhällsnivå. Riskfaktorer är det som ökar risken för ohälsa och skyddsfaktorer det motsatta, det som minskar risken.

Lokal och regional prevention

För att förebygga skador av alkohol och droger krävs insatser på alla nivåer i samhället, vilket innebär både den internationella, nationella, regionala och lokala nivån. Sverige har handlingsplaner för alkohol- och narkotikapolitiken som gäller fram till och med år 2010. När det gäller tobak finns det fyra delmål för minskat tobaksbruk fram till år 2014.

Den regionala och lokala nivån spelar en allt större roll i det förebyggande arbetet. Eftersom alkohol- och drogproblematiken är ett stort folkhälsoproblem krävs det att alla inblandade samarbetar för att minska skadorna. Detta inkluderar både myndigheter och organisationer. Samverkan med den ideella sektorn är extra viktig eftersom vi gemensamt når ut till fler människor.

Ny organisation och handlingsplan

Organisationen

År 2007 gjordes en utvärdering av det tidigare regionala alkohol- och drogpolitiska programmet Dra åt samma håll för att se om syftet och målen med programmet hade uppnåtts. Dessutom skulle denna utvärdering ge förslag på hur arbetet skulle kunna se ut i framtiden.

Efter utvärderingen och diskussioner med kommunernas folkhälsoråd har en ny modell för organisering av det långsiktiga förebyggande arbetet i Jönköpings län tagits fram.

Organisationen består av tre grupper; styr-, berednings- och samrådsgrupp.

Styrgruppen består av:

- Landstinget, landstingsrådet ansvarig för folkhälsa samt oppositionspolitiker
- Länsstyrelsen, länsrådet
- Kommunerna, fyra kommunalråd
- Polismyndigheten, länspolismästaren
- Länsamordnaren

Till sin hjälp har styrgruppen utsett en beredningsgrupp bestående av tjänstemän från de olika myndigheterna.

Samrådsgruppen består av företrädare för myndigheter och ideella organisationer.

Samrådsgruppen består idag av:

- Hela människan
- Högskolan för lärande och kommunikation
- IOGT-NTO
- Jönköpings läns nykterhetsförbund
- Kommunrepresentanter
- Landstinget i Jönköpings län
- Länsstyrelsen i Jönköpings län
- Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande (NTF)
- Polismyndigheten i Jönköpings län
- Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende (RFHL)
- Smålandsidrotten
- Studenthälsan
- Vägverket

Den praktiska verksamheten bedrivs i olika arbetsgrupper. Kommungruppen där alla 13 kommuner är representerade, ansvarsfull alkoholserving och SMADIT (samverkan mot alkohol och droger i trafiken) är några exempel.

Handlingsplanen

Syftet med handlingsplanen är att stärka samverkan och effekterna av de alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande insatser som görs i länet. Den långsiktiga målsättningen är att minska skadorna i samhället av alkohol, narkotika, tobak, läkemedelsmissbruk och dopning.

Handlingsplanen riktar sig till alla berörda i länet, både myndigheter, organisationer och föreningar som arbetar drog- och dopningförebyggande.

Vår vision är att: "Jönköpings län ska vara fritt från skador av alkohol och tobak samt fritt från narkotika, dopning och missbruk och beroende av läkemedel. Allas uppväxt ska vara fri från alkohol, tobak, narkotika och dopning".

Handlingsplanen utgår från en vision, därefter följer ett övergripande mål för handlingsplanen. För att nå det övergripande målet har nio stycken delmål satts upp. Det som står under varje delmål är aktiviteter som syftar till att nå delmålet. Till handlingsplanen finns också en uppföljnings- och utvärderingsplan.

” Jönköpings län ska vara fritt från skador av alkohol och tobak samt fritt från narkotika, dopning och missbruk och beroende av läkemedel. Allas uppväxt ska vara fri från alkohol, tobak, narkotika och dopning. ”

Mål med handlingsplanen

Nationella mål

Alkoholpolitiska mål och insatser

Målet för den svenska alkoholpolitiken är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Detta kan nås genom insatser för att minska den totala alkoholkonsumtionen och mot skadligt dryckesbeteende, med hänsyn till skillnader i livsvillkor och behov beroende på kön och ålder.

Narkotikapolitiska mål och insatser

Det övergripande målet för narkotikapolitiken är ett narkotikafritt samhälle. Narkotikapolitiska insatser ska riktas mot tillgång och efterfrågan på narkotika.

Tobaksarbetets mål och insatser

Målet för samhällets insatser inom tobaksområdet är att minska tobaksbruket. Insatserna bör fokusera på att åstadkomma en bättre samordning mellan olika sektorer, nivåer och aktörer.

Dopningsarbetets mål och insatser

När det gäller dopning är målet ett samhälle fritt från dopning. Fokus för insatserna bör ligga på att åstadkomma en bättre samordning mellan olika sektorer, nivåer och aktörer. Grundläggande kunskaper behöver utvecklas och spridas om preparat, effekter och konsumtion.

Regionalt övergripande mål

Det förebyggande arbetet gällande alkohol, narkotika, tobak, dopning och missbruk/beroende av läkemedel präglas av samsyn, effektivitet och långsiktighet.

Delmål

I handlingsplanen finns nio delmål. För att uppnå de olika delmålen har ett antal aktiviteter satts upp. Aktörerna i parenteserna är de som är ansvariga för genomförandet.

Delmål 1 - Förbättrad organisation av det regionala alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande arbetet

- Styrgrupp, beredningsgrupp och samrådsgrupp träffas regelbundet. (Ordförande i styrgruppen)
- Upprätta en kommunikationsplan för handlingsplanen. (Länssamordnaren och samrådsgruppen)
- Upprätta en gemensam aktivitetsplan inför varje halvår i samrådsgruppen. (Samrådsgruppen)
- Genomföra en utbildningsdag kring kommunikation för samrådsgruppens aktörer. (Länssamordnaren)
- Anordna erfarenhetskonferenser kring samverkan i det förebyggande arbetet. (Länssamordnaren och/eller Länsnykterhetsförbundet)
- Skapa en gemensam webbplats för alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande arbetet i länet. (Länssamordnaren och samrådsgruppen)

Delmål 2 - Förbättrad organisation av det lokala alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande arbetet

- Inrätta en förvaltningsövergripande styrgrupp för det alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande arbetet. (Kommunledning i respektive kommun)
  - Inrätta samordningsansvar för det alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande arbetet i kommunen.
- Kartlägga tillgänglighet, konsumtion och effekter inom området. (Samordningsansvarig i kommunen)
- Identifiera aktörer för samverkan på lokal nivå. (Samordningsansvarig)
- Upprätta handlingsprogram för det lokala alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande arbetet. (Kommunledning i respektive kommun och samordningsansvarig)

Delmål 3 - Förbättrad kunskap om alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningsituationen i länet

- Kartlägga tillgänglighet, konsumtion och effekter inom området. (Länsstyrelsen i samverkan med Landstinget, Polisen och kommunerna)
  - Använda befintligt underlag till exempel befolkningsenkäten 16-85 år, drogvanundersökning årskurs 9 och år 2 på gymnasiet samt polisens statistik.
  - Genomföra kompletterande studier beträffande exempelvis dopning och läkemedel.
- Identifiera och prioritera målgrupper med hänsyn även till genus och mångfald. (Samrådsgruppen)
- Spridningsaktiviteter för att nå ut med resultaten av kartläggningen till berörda aktörer. Exempelvis genom webbplatsen, seminarier och media. (Samrådsgruppen)

Delmål 4 - Ökad användning av målgruppsanpassade och evidensbaserade metoder

- Inventera vilka metoder som används inom specifika områden. (Länssamordnaren och samrådsgruppen)
- Upprätta en aktuell verktygslåda för alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande arbetet (kunskapsbank) med målgruppsanpassade och evidensbaserade verktyg och metoder. (Länssamordnaren och samrådsgruppen)
- Sprida kunskap om målgruppsanpassade och evidensbaserade metoder. (Länssamordnare)
  - Utbilda aktörer i metoder inom alkohol, narkotika, tobak och dopning. (Länssamordnaren, samrådsgruppen och Högskolan för lärande och kommunikation)
  - Erbjud metoddstöd till aktörerna. (Länssamordnaren och landstinget)
  - Erbjud kompetenshöjning om implementering och utvärdering. (Länssamordnare)
  - Verka för utvärdering av nya arbetsätt. (Länssamordnaren)

Delmål 5 - Effektivare alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningförebyggande insatser för barn och ungdomar

- Stödja och informera blivande föräldrar inom kvinno- och barnhälsovården. (Landstinget)
- Erbjuder hälsosamtal till alla ettårsföräldrar. (Landstinget)
- Regional satsning på metoder riktade till föräldrar och skolan. (Länsstyrelsen, Landstinget, kommunerna och Högskolan för Lärande och Kommunikation)
- Policyarbete inom den ideella sektorn. (Samrådsgruppen)
- Utbilda personal inom skola och socialtjänst för att upptäcka och samverka kring barn i riskmiljöer. (Länsstyrelsen och kommunerna)
- Erbjuder samtalsgrupper till barn i riskmiljöer. (Länsstyrelsen och kommunerna)
- Utbildning om barn som anhöriga och användning av familjeformuläret inom hälso- och sjukvård. (Landstinget)

Delmål 6 - Förbättra arbetet med att begränsa tillgängligheten av alkohol och tobak i länet

- Arbeta enligt metoden Ansvarsfull Alkoholsservering. (Polisen, Länsstyrelsen och kommunerna)
- Införa Kronobergsmodellen i hela länet. (Polisen och socialtjänsten)
  - Förankra modellen bland beslutsfattare inom polismyndigheten och länets kommuner.
  - Utbildning av polis och socialtjänst.
  - Upprätta rutiner för hur arbetet ska gå till.
- Samverkan mellan tull och polis. (Polisen)
  - Regelbundna möten mellan polisen och Tullverkets regionala ledning i Göteborg.
  - Underrättelseinformation gällande alkohol, narkotika, tobak och droger mellan polisen och Tullens underrättelsetjänster.
- Fortsätta informationsinsatser via media för att stoppa langningen. (Samrådsgruppen)
- Tillsyn ska ske enligt alkohol- och tobakslagen. (Länsstyrelsen, Polisen och kommunerna)
- Arbeta med alkoholfrågan i EU genom arbete i Assembly of European Regions. (Landstinget och länsamordnaren)

Delmål 7- Förbättra arbetet med att begränsa tillgängligheten av narkotika och dopning i länet

- Öka samverkan mellan gymnasieskolor och polisen om skolk och narkotika. (Polisen, kommunerna)
- Utbildning för att stärka samverkan mellan skola, polis och socialtjänst utifrån det arbete som gjorts i Malmö. (Länsstyrelsen, kommunerna och Polisen)
- Kontinuerlig kompetensutveckling om narkotika, nya preparat samt dopning. (Polisen, Länsstyrelsen och kommunerna)
- Öka samverkan i dopningsfrågan på lokal och regional nivå. (Länsstyrelsen och Smålandsidrotten)
- Utbildning och informationsinsatser om läkemedel, beroende och missbruk (Landstinget och Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende)

Delmål 8 - Ökad beredskap för att stödja personer med riskbruk, missbruk och beroende av alkohol, narkotika, tobak och dopning

- Utveckla arbetet med riskbruk och tobaksprevention inom hälso- och sjukvården, studenthälsan, företagshälsovården och ungdomsmottagningarna. (Landsting och kommunerna)
  - Upprätta en strukturerad screening för kvinnohälsovård, barnhälsovård och övrig primärvård för att upptäcka riskbruk och tobaksbruk. (Folkhälsoavdelningen, barnhälsovården, kvinnohälsovården)
  - Erbjud berörd personal utbildning om riskbruk och tobaksprevention, screening och motiverande samtal. (Landstinget)
  - Tillse att det finns resurser på varje vårdcentral för tobaksavvänjning samt alkoholrådgivning. (Landstinget)
- Utveckla samverkan mellan Landsting och kommunal missbruksvård. (Landsting och kommun)
- Tillämpa Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården. (Kommunerna och Landstinget)
- Verka för tillgänglig missbruks- och beroendevård i länets alla kommuner. (Samrådsgruppen, kommunerna, Länsstyrelsen och Landstinget)

- Öka samverkan mellan aktörer inom det förebyggande arbetet och missbruks- och beroendevården. (Samrådsgruppen, kommunerna, Länsstyrelsen och Landstinget)
- Verka för stärkt stöd för anhöriga till missbrukare, särskilt barn i riskmiljöer (Kommunerna och samrådsgruppen)
  - Erbjud stöd för anhöriga till personer med missbruksproblem i kommunerna. (Kommunerna)
- Marknadsföring av Alkoholhjälpen. (Länssamordnaren)

Delmål 9 - Förbättra arbetet med att minska alkohol och droger i trafiken

- Utföra förarkontroller. (Polisen)
- Tillämpa SMADIT (tidigare Snabba ryck enligt Skelleftemodellen). (Vägverket, Polisen och kommunerna)
- Verka för att fler arbetsgivare monterar alkolås i sina tjänstefordon. (Samrådsgruppen)
- Genomföra informationsinsatser angående trafiknykterhet. (Samrådsgruppen)
- Utbilda poliser i motiverande samtal. (Polisen)

www.insiktutsikt.nu

För mer information och kontaktuppgifter besök vår webbplats, www.insiktutsikt.nu.